

séndria), que és deguda a la influència del verb fr. *ceindre* 'cenyir'. □ 1.ª doc.: *encéndria* i *exéndria*, c. 1300; *cíndria*, 1379, 1431; *cintra* no fins al S. xx (*DOrt.*, *Dfa.*, *AlcM*, no encara Lab. 1888, ni Vogel).

«Feren fer aquel temple redon --- mas car no pogren fer la volta ab *encéndries*, per la sua granesa, éls ompliren tot lo temple de terra e ---», *VidesR*, f° 236 r1 traduïnt «quia latitudo testudinís insustentabilis videbatur» (p. 719); en lloc de *encéndries* del ms. principal, P, el ms. B (també rossellonès i poc menys antic) porta *exéndries*. Més tard tenim *cíndria* l'any 1379 (doc. Bna. CaCandí, *MiHistCat.* II, 205), el 1431 (*EUC* x, 130, *AlcM*); i *síndria* en un doc. barceloní de 1470 (*BCEC* XLVII, 234). Avui *cíndria*, *cimbra* o *cimbria* a València, *cíndri* a Mallorca i Vic, *cindra* a Manresa i Barcelona; dades fornides pel *DAG.*, *AlcM*, *BDC* XXI, s. v., i *Griera*, *Tresor*. Ed. Fontserè c. 1925, trobant-hi a faltar el mot en aquesta forma bàsica, suggeria a Fabra que inclogués *cíndri* en el *DOrt.*, com a substantiu masculí; també la sentia jo aquesta forma per aquells anys (Sant Pol de Mar? o a Bna.?). Els diccs. del S. XIX, com *Belv.* i *Lab.* (1839-88) no porten altra cosa que *cíndria* o *st.*, el *DBal.* *cíndri* o *cíndria*. Del català el mot va passar manllevat al sard lodud. *síndria* (mentre que el campidanès va adoptar la forma *cimbria*, prenent-la del castellà, *MLWagner*, *RFE* IX, 236). Foren també manllevats del francès l'oc. ant. *séndria*, *cindre* (i, en un doc. de 1418, una forma *cíndria* o *síndria*, *Pansier*), i el cast. *cimbria* [c. 1410] o *cimbra* [1585], forma alterada, probablement per influència de *CIMBRAR* 'fimbrar, vinclar-se'; en canvi en aragonès antic trobem *cíndria* (fi S. XVI), forma com la nostra. La llengua d'origen és el francès, on *cintre* apareix c. 1300, amb variants amb *-ndr-* com *cindre* en els Ss. XIV-XV i avui són les usades en parlars francoprovençals, també cap a Màcon i en diversos dialectes d'oc (*FEW* II, 678), *ceintre* amb *ein* en textos francesos del S. XIV. Estudió i documento tota la qüestió en el *DCEC* (*CIMBRA*). Que el punt de partida de tot és en francès ja va quedar llavors clar, i es va explicar que venia de *CINCTURARE*, i que les formes en *-ndr-* són simplement degudes a la influència del verb fr. *ceindre* 'cenyir'.¹

DERIV.: *Cintrar* (*Dfa.*). *Cintrell* (*AlcM*) on hi ha encreuament de *cintell* (derivat de *cinta*, *CENYIR*).⁴⁵ ¹ Pogué ajudar a aqueixes alteracions la inducció de dos altres mots: el ll. *ĀMBRĪA* 'franja'; i l'oc. ant. *eisséndol* m. 'llata' («bardeau»), provinent del ll. *SCĪNDŪLA* (*PSW* II, 336b). Potser fóra aquest el que explicaria la forma *exéndria* que hem vist en el ms. rossellonès B, i una forma *šindri* que hom ha assenyalat a Barcelona (*xindri*, *Dfa.*).

Cintura, *cinturar*, *cinturó*, V. *cenyr* *Cinzell*, V. *cisell* o *sisa* *Cinyell*, V. *cenyr* *Cip*, V. *cep* *Cipell*, *cipella*, V. *cep*

CIPERACIES, derivat savi del ll. *cypērum* 'jonça', provinent del gr. *κύπερον* id. *Dfa.*, *AlcM*.

CIPOLÍ, de l'it. *cipollino* id., derivat de *cipolla* 'cebeta, cibolla, que es menja fresca', per les vetes ondulades verdoses d'aquesta mena de marbre. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*: «marbre d'estructura foliàcea, en la qual s'ha cregut trobar certa semblança amb les túniques de les plantes bulboses». It. *cipollino* (*Petrocchi*). Doncs, hauria de ser *cipolli* en català i no amb *l* simple.

¹⁰ *Cipra*, V. *xiprer* *Ciprell*, *ciprellar*, V. *cep* *Ciprer*, *ciprés*, V. *xiprer* *Cirabotes*, V. *cera* *Ciragra*, V. *cirurgia* *Cirar*, -rat, *ciratge*, V. *cera* *Circ*, *circa*, *circell*, *circinat*, *circol*, *circuir*, *circuit*, *circulació*, *circular*, *circularitat*, *circulatori*, *circum-*, V. *cercar* *Circumcidar*, *circumcis*, *circumcisió*, V. *decidir* *Circumdar*, V. *dar* *Circumferència*, V. *preferir* *Circumflex*, V. *flexible* *Circumfús*, V. *fondre* *Circumlocució*, *circumloqui*, V. *locució* *Circumnavegació*, -vegar, V. *nau* *Circumpolar*, V. *pol* *Circumscripció*, *circumscriure*, V. *escriure* *Circumspecció*, *circumspecte*, V. *espectacle* *Circumstància*, *circumstantial*, *circumstant*, V. *estar* *Circumvallació*, *circumvallar*, V. *vall* m. *Circumvei*, V. *vei* *Circumvolució*, V. *volta*

CIRERA, del ll. *CERASIA* (i, aquest, del gr. *κεράσιον*). □ 1.ª doc.: S. XIV, *cireres* en *VidesR*, 106v1, n. 81, i *Pere* IV, *Cròn.*, c. 146; *Eixim.*, *Terç*, f° 157v, i després apareix en *StVicentF* I, 128.3, 4, 5, i en altres texts (*AlcM*, *DAG.*).

La forma amb *r* remunta al període preliterari amb exs. del S. XII en uns topònims, 1128: «--- in collo de Pendiz usque cacumina montis de *Cirera*», i 1187 «signum Guillelmi de *Cirera*» (*Bast.-Bass.*, col. 484). En aquests topònims *cirera* designava originàriament —com ho noten els autors— més aviat l'arbre que no pas el fruit,¹ i això es devia al fet que en llatí tardà *cerasea* fou usat no sols com a nom del fruit sinó també, igual que *ceraseum*, designant l'arbre (exs. en la *Mulomedicina Chironis*, S. IV, i en *Oribasi* llatí, S. VI). Alguns documents més antics ens donen exs. de topònims amb *-s-*, *Ciresa*: 977, 188-96, 1053 (*Bast.-Bass.*). El canvi des de *ciresa* a *cirera* podia produir-se amb dilació consonàntica (però veg. també avall). Pel que fa al nom de l'arbre, avui *cirerer* i dialectalment *cirer*, es troba com a topònim en la variant *cirer* en un doc. de 1249, que tracta de les afrontacions de Morella: «illum planu del *Cirer*» (*Capbreu de Cinc-torres*, f. 10). Aquesta variant *cirer* és la que apareix regularment fins a l'època més o menys moderna: 1403, 1413 (*DAG.*), 1419, 1420 Vall de Ribes, en *Palladi* (text del XIV o XV), *Nebrija* cat. (1507), 1517 *Castell Ràpita* (*DAG.*), 1575, *OPou*, *TbPu.*, 52; *Agustí*, *SecretsAgr.*, que vacilla entre *cirer* (f° 45v) i *cirerer* (49v); *Cavanilles* II, 331 (1797); la variant *cirerer* apareix en el *Tresor de pobres*, text que hom ha atribuït al S. XIV amb ms. de data incerta, i la forma citada per *AlcM* i *DAG.* de l'edició de 1892 és suspecta, i així, ara per ara, l'ex. de l'*Agustí*, *SecretsAgr.* (1617) pot ser la seva primera documentació. Avui, *cirer* té